

Dominik BUDSKÝ, *Mikuláš Puchník, život a právnícké dílo.*

Disertační práce KTF UK, Praha 2013 - posudek školitele.

Disertace Dominika Budského, jež sleduje tematiku z českých středověkých církevních dějin, byla náročná a netradiční tématem i jeho zpracováním.

Náročná byla především nutností interdisciplinárního přístupu, k němuž vedle běžného východiska ve znalostech církevních dějin pozdního středověku patřila také důkladná a zdaleka ne běžná výzbroj paleograficko-kodikologického přístupu k jazykově jen latinským rukopisným textům. Takový přístup je v praxi nutně doprovázen nejen schopností uplatnit metodický postup těchto disciplín při vlastní badatelské práci, tedy jako východisko poznání, ale též „uměním“ použít ho i ve smyslu další práce se samostatnými výsledky obou disciplín jako dílčích faktů pro hlubší postihu vlastní tematiky. Vedle toho se ke zpracování zadaného tématu pojila nutnost osvojit si znalosti ze středověkého kanonického práva a jeho myšlenkového světa a dobře se orientovat v terminologii předtridentského procesního práva a praktických postupech místních soudů, zdaleka ne vždy dostatečně pramenně dokumentovaných. V posledním bodě měl disertant mimořádnou možnost praktického zasvěcení během seminářů pořádaných CLASMA, jichž se mohl zúčastňovat díky stipendijní podpoře GAUK. Budiž předem řečeno, že tuto možnost svrchovaně využil a grantovou podporu nepromarnil. Vedle všech zmíněných okolností spočívá netradičnost disertace rovněž a snad hlavně v přípravě kritické edice Puchníkova traktátu, spočívající na pěti rukopisech vzniklých do začátku 15. století. Umět připravit kritickou edici je práce velice náročná jak na čas, tak na pozornost a trpělivost – a proto se jí dnes bohužel věnuje málo mladých badatelů. Pozornost a trpělivost v systematické práci jsou vlastnosti, kterými se D. Budský vyznačuje - a je si v obecném zájmu možno jen přát, aby se mohl začaté práci věnovat i nadále.

Nechci popisovat strukturu disertace; je evidentní, že každý z metodických přístupů k tématu si vyžádal samostatnou kapitolu nebo kapitol několik. Zvláště to platí pro přiblížení obsahu Puchníkova Procesu a pro jeho rozbor věcný i stylistický, jež jsou podávány v přehledných tabulkách a synopsích, a v porovnání právnických obrátů a delších textových úseků; ty jsou nemyslitelné bez dobré právnícké orientace. Všechny kapitoly jsou precizní, využívají maximum dosažitelných pramenů a bez zbytečného fabulování vystihují všechny podstatné okolnosti i detaily.

Zdůraznit bych chtěla promyšlenost ve stavbě celé práce a skloubenost jejích částí, zdánlivě disparátních (biografie Puchníkova – rozbor rukopisů, v nichž se dochoval jeho Processus), jejichž pořadí nekopíruje pracovní postup: naopak teprve zvládnutí vší tematiky a detailní znalost studované příručky umožnily logický a nenásilný, navzájem vnitřně provázaný postup výkladu, s dílčími shrnutími a závěrečným jasným (a opět neupovídaným) zasazením do vývojových souvislostí.

Puchníkuv životopis i jeho „druhý život“ jsou podány objektivně a plasticky. Jeho Processus iudiciarius vychází z podaného rozboru jako netradiční dílo sui generis, nezávislé na předlohách jinak dosti běžných procesních příruček. Určení Puchníkova spisu jako pomůcky pro „zaměstnance“ soudu a současně jako didaktické pomůcky pro výuku procesního práva na univerzitě (kde její autor přednášel), jak k němu disertant dospěl, je zřejmě konečné; je podloženo širokým srovnáním s hlavními procesně právními kompendii evropského významu (že se u nás používaly, dokládá disertant nenásilně tím, že odkazuje na dochování jejich rukopisů v českých knihovních sbírkách) a současně evidencí a studiem písemností vzešlých z činnosti pražského oficialátu za Puchníkova

vedení. Možná se v opisovém dochování (ne mezi originálními listinami) ještě může na leccos narazit, ale sotva by to změnilo celkové závěry.

Napadla mě jen jedna otázka, směřující za hranice disertace, toho druhu, jaké budí každé vědecké dílo: existuje nějaký vztah mezi Puchníkovou příručkou a písemnostmi oficialátu z doby jeho předchůdce v úřadě, dlouholetého oficiála Jence z Újezdu, shrnutých do formulářových sbírek krátce před Puchníkovým nastoupením? Případně: využíval je snad Puchník nebo na ně jakkoliv navazovat?

Ještě jedna malá „metodická“ poznámka: patnáct rukopisů s Puchníkovou příručkou nemusí být zcela konečný stav v poznání rozšíření díla, teoreticky jsou vždy možné další nálezy. Přesto tento počet daleko převyšuje známé rozšíření díla do doby zkoumání provedeného D. Budským. Snad stojí za připomenutí, že se tu pozitivně projevila schopnost dohledání údajů pomocí speciálních programů na internetu, jež je mladé generaci vlastní a je-li takto využívána, stává se vítanou, dříve neznámou pomůckou a skutečně přináší pozitivní výsledky.

Není zjevně náhodou, že rukopisy Puchníkovy Procesu se s jedinou výjimkou dochovaly mimo území našich zemí a že všechny jeho dosud známé opisy roztroušené po střední Evropě pocházejí z doby nejvýše do počátku druhé poloviny 15. st.: změna společenského klimatu znamenala zřejmě i vyhasínání zájmu o podobná díla, resp. snad i upadání dosavadní praxe precizního církevního soudnictví. Takové závěry, stejně jako samo posouzení faktu specifičnosti příručky ve vztahu k zemi jejího původu, nechává disertant stranou. Je možno říci: naštěstí. Drží se pramenů a zpracovává je s maximální objektivitou, aby vyvodil závěry opravdu platné. Jsem ráda, že postupoval právě takto a považuji to za jedinou možnou cestu, jíž se vědecké poznání v historiografii může po drobných krůčcích posunout kupředu.

Jistě se najdou v disertantově práci, jako v každé, jednotlivé drobnosti, které je možno (a pro tisk záhodno) opravit. Zmínila bych jednu: na s.15: „auctoritate ordinaria“ je třeba vnímat trochu jinak, Jenštejn uděloval beneficium na základě privilegia sice sám, ale fakticky na základě privilegia, tedy „auctoritate papae“. Takové drobnosti ale nemění nic na podstatné skutečnosti, že Dominik Budský přistupoval k pramenům systematicky a metodicky, pracoval s nimi odpovědně a přistupoval přemýšlivě k vlastnímu koncipování práce. Disertace takto vzniklá tak přináší přesvědčivé výsledky, s nimiž bude muset další bádání počítat a respektovat je.

Z naznačeného vyplývá, že práci 'Mikuláš Puchník, život a právnícké dílo' považuji za disertaci přesahující svými platnými závěry běžnou rovinu podobných prací a doporučuji ji k obhajobě.

Prof. Dr. Zdeňka Hledíková, CSc.

V Praze, dne 2. července 2013.